

C1 lygis

Gero kalbos vartotojo kalbos mokėjimas gali būti įvertinamas kaip C1 ar C2 lygio, t. y. kaip veiksmingas (C1) arba puikus (C2) kalbos mokėjimas. *Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse* (Vilnius: Firidas, 2008) pateikiamas trumpas lygių apibūdinimas.

Geras vartotojas

C2

Geba lengvai suprasti iš esmės viską, ką girdi ar skaito. Nuosekliai atpasakodamas diskusijas, pasakojimus ar nuomones geba apibendrinti skirtingų skaitomų ar klausomų šaltinių informaciją. Geba spontaniškai, visiškai laisvai ir tiksliai, perteikdamas reikšmės niuansus, išdėstyti savo nuomonę, nuostatą, pažiūras net ir sudėtingesnėse situacijose.

C1

Geba suprasti įvairius sudėtingus ilgesnius tekstus ir suvokti potekstę. Geba spontaniškai, laisvai, ilgai neieškodamas raiškos priemonių, išdėstyti savo nuomonę, nuostatą, pažiūras. Geba lanksčiai ir veiksmingai vartoti kalbą visuomeniniais, akademiniais ir profesiniais tikslais. Geba kurti aiškų, gerai sukomponuotą, detalų tekstą sudėtingomis temomis laikydamasis stiliaus ir formos reikalavimų, tinkamai vartodamas siejimo priemones.

Savarankiškas vartotojas

B2

Geba suprasti sudėtingų tekstų tiek konkrečiomis, tiek abstrakčiomis temomis pagrindines mintis, taip pat ir specializuotas diskusijas profesinėmis temomis. Geba pakankamai spontaniškai ir laisvai bendrauti žodžiu ir raštu, todėl bendravimas su gimtakalbiais, nesukeliant jiems įtampos ir patiems jos nejauciant, yra visiškai įmanomas. Geba kurti aiškų, detalų tekstą daugeliu temų ir paaiškinti savo požiūrį svarstomais klausimais, išdėstydamas įvairių pasirinkimų pranašumus ir trūkumus.

B1

Geba suprasti aiškių tekstų apie žinomus dalykus, su kuriais susiduria darbe, mokykloje, poilsiaudamas ir pan., svarbiausias mintis. Geba susidoroti su dauguma keliaujant susiklostančių situacijų toje šalyje, kurioje kalbama tiksliai kalba. Geba bendrauti daugelyje numatomų kasdienio gyvenimo situacijų ir kai kuriose netikėtose situacijose. Geba kurti paprastą rišlų tekstą įprastomis arba jam įdomiomis temomis. Geba apibūdinti patirtį ir įvykius, svajones, viltis, norus, trumpai nurodyti priežastis ir paaiškinti nuomones ar planus.

Pradedantis vartotojas

A2

Geba suprasti sakinius ir dažnai vartojamus posakius, susijusius su svarbiausiomis gyvenimo sritimis (pavyzdžiui, apie asmenį, šeimą, pirkimą, vietos geografiją, darbą). Geba komunikuoti įprastose kasdienėse situacijose apie žinomus dalykus, kai tereikia pasiteirauti informacijos ar ją suteikti. Paprastomis kalbos priemonėmis geba papasakoti apie savo išsilavinimą, artimiausią aplinką, būtiniausius poreikius.

A1

Geba suprasti ir vartoti žinomus būtiniausius posakius ir pagrindines frazes, kad patenkintų konkrečius poreikius. Geba prisistatyti ir pristatyti kitą, užduoti asmeninio pobūdžio klausimų (pavyzdžiui, kur gyvena, ką pažįsta, kokius daiktus turi) ir atsakyti į tokius pat klausimus. Geba susikalbėti labai paprastai, jei tik pašnekovas kalba lėtai, aiškiai ir yra pasirengęs padėti.

Kaip matyti iš šio glausto apibūdinimo, C1 lygis iš esmės apima visus įvairius kalbos išteklius, kitaip tariant, neįmanoma trumpai aprašyti šio kalbos mokėjimo lygio turinio, t. y. atrinkti ir išskaičiuoti situacijų, temų ir pan., į kurias turėtų orientuotis mokymo programų, mokomosios medžiagos rengėjai, mokytojai ar kiti suinteresuoti asmenys. Kalbos sistemos dalykai – gramatika (morfologija ir sintaksė), žodžių darybos modeliai, pagrindinė leksika – jau išmokstami B lygiuose (B1 ir B2). Ugdant C1 lygio kalbos gebėjimus mokomoji medžiaga atrenkama ir pritaikoma pagal mokinių komunikacinius poreikius: analizuojama specialybės ar kitokia rūpima literatūra, kaupiamas ir (ar) plečiamas specializuotas žodynas, diskutuojama įvairiais klausimais: visuomeniniais kultūriniais, politiniais, taip pat profesiniais, ugdomi gebėjimai lietuvių kalba referuoti įvairius tekstus, pristatyti temas, rengti pranešimus, skaityti paskaitas ir pan.

Bendrojoje atskaitos lygių sistemoje C1 žymimas veiksmingo kalbos mokėjimo lygis, t. y. toks mokėjimas, kai žmogus tinkamai vartoja kalbą visose srityse (asmeninio gyvenimo, viešosios, profesinės veiklos, mokymo ir mokymosi), adekvačiai veikdamas visose susiklostančiose situacijose, veiksmingai susidorodamas su įvairių žanrų ir stilių skaitomais bei klausomais tekstais, taip pat sėkmingai kurdamas reikiamus rašytinius ar sakytinius tekstus. Kaip nurodoma BEKM, tas „kalbos mokėjimo lygis rodo aukštesnę kompetencijos, reikalingos atliekant sudėtingas darbo ar akademinės užduotis, lygį“ (p. 44).

Kadangi neįmanoma glaustai aprašyti C1 kalbos mokėjimo lygio turinio, tikslinga jį apibūdinti pasitelkiant BEKM aptartis, susijusias su trimis bendrųjų atskaitos lygių aprašymo sistemos metakategorijomis: **komunikacine veikla, strategijomis ir komunikacinėmis kalbinėmis kompetencijomis.**

Komunikacinė veikla

Visa komunikacinė veikla apima produkcinę (kalbėjimą ir rašymą), recepcinę (klausymą ir skaitymą) veiklas ir tarpusavio sąveiką (sakytinę ir rašytinę).

Produkcinė veikla: kalbos vartotojas *geba kurti aiškų, gerai sukomponuotą, detalių tekstą sudėtingomis temomis laikydamasis stiliaus ir formos reikalavimų, tinkamai vartodamas siejimo priemones.* Ši aptartis apima ir kalbėjimą, ir rašymą.

C1 lygio bendrieji **kalbėjimo** gebėjimai yra tokie: kalbos vartotojas *geba aiškiai, detaliai apibūdinti ir pristatyti sudėtingus dalykus, siedamas potemes, plėtodamas tam tikras mintis ir baigdamas tinkama išvada.* Palyginti su B2 (*Aukštumos*) lygiu (*geba aiškiai, metodiškai plėtodamas mintis apibūdinti ir pristatyti dalykus pabrėždamas tai, kas svarbu, ir paremdamas reikšmingomis detalėmis*), matyti, kad kreipiamas dėmesys ne tik į pačios kalbinės raiškos kokybę, bet ir į tam tikrus kognityvinius gebėjimus (sieti potemes, plėtoti mintis, daryti išvadas ir pan.). O nuo

aukštesnio (C2) lygio gebėjimai skiriasi tuo, kad aukštesniame lygyje pabrėžiama gera kalbėjimo struktūra ir logika, t. y. taip pat platesnių kognityvinių gebėjimų lemiami veiksniai.

Išsamiau C1 kalbėjimo gebėjimus galima nusakyti aptariant skirtingus veiklos rezultatus.

- Išplėtotas monologas. Šio lygio kalbos vartotojas, apibūdindamas savo patirtį, geba *aiškiai, detaliai apibūdinti sudėtingus dalykus; taip pat nuodugnai apibūdinti ir pasakoti, jungdamas potemes, plėtodamas tam tikras mintis ir pateikdamas tinkamą išvadą.* Pažymėtina, kad tinkami gebėjimai argumentuoti būdingi B2 lygiui, todėl nei C1, nei C2 lygių aprašuose jų aptartys niekuo nebepapildomos.
- Viešieji skelbimai. Ir C1, ir C2 lygių vartotojas geba *skelbimus pateikti laisvai, beveik be pastangų, pasitelkdamas loginį kirtį ir intonaciją, kad tiksliai perteiktų subtiliausius reikšmės atspalvius.*
- Kalbėjimas auditorijai. C1 kalbos vartotojas *geba aiškiai, detaliai apibūdinti sudėtingus dalykus; geba nuodugnai apibūdinti ir pasakoti, jungdamas potemes, plėtodamas tam tikras mintis ir pateikdamas tinkamą išvadą.*

Bendrieji **rašymo** gebėjimai yra tokie, kad, pasiekęs C1 lygį, kalbos vartotojas *geba kurti aiškius, geros struktūros tekstus sudėtingomis temomis, pabrėžti svarbiausius dalykus, išplėtoti ir paremti požiūrį šalutinėmis mintimis, argumentais bei tinkamais pavyzdžiais, užbaigti tinkama išvada.*

Detaliau C1 rašymo gebėjimus galima nusakyti aptariant skirtingus veiklos rezultatus.

- Kūrybinis rašymas. Šio lygio kalbos vartotojas *geba kurti aiškius, detalius geros struktūros išplėtotus aprašymus ir grožinius tekstus asmeniniu natūraliu stiliumi, tinkamu numatomam skaitytojui.*
- Pranešimai ir esė. Pats šių žanrų pabrėžimas rodo, kad kalbama ne tik apie kalbinius, bet ir kognityvinius C1 kalbos vartotojo gebėjimus, tad jis *geba rašyti aiškiai, gerai komponuodamas dėstyti sudėtingus dalykus, pabrėždamas svarbias pagrindines problemas; geba išplėtoti ir gana išsamiai paremti požiūrį papildomomis mintimis, argumentais ir tinkamais pavyzdžiais.*

Receptinė veikla. Glaustai kalbant, C1 lygio kalbos vartotojas *geba suprasti įvairius sudėtingus ilgesnius tekstus ir suvokti potekstę.* Taigi dėl kalbos išteklių nekyla supratimo sunkumų, tekstų suvokimą ar nesuvokimą lemia pasaulio pažinimas, dalyko išmanymas ir panašūs nekalbiniai veiksniai.

Bendrieji **klausymo** gebėjimai yra tokie, kad, pasiekęs C1 lygį, kalbos vartotojas *geba pakankamai suprasti, kad sektų išplėtotos kalbos abstrakčiomis ir sudėtingomis ne savos srities temomis mintį, nors kartais gali priverkti pasitikslinti detales, ypač jei kalbama neįprasta tartimi. Jis taip pat geba atpažinti platų spektrą idiomų ir šnekamosios kalbos posakių, suvokdamas registro pokyčius; geba sekti išplėtotą kalbą, net jei ji nėra aiškios struktūros, o ryšiai yra tik numanomi ir aiškiai nepažymimi.*

Išsamiau C1 klausymo gebėjimus galima nusakyti aptariant skirtingas veiklos sritis.

- Gimtakalbių pokalbio supratimas. Šio lygio kalbos vartotojas *geba lengvai suprasti sudėtingą trečiųjų asmenų sąveiką grupės diskusijoje ar debatuose netgi abstrakčiomis, sudėtingomis ir nežinomomis temomis.*
- Klausymas auditorijoje. C1 lygio kalbos vartotojas *geba palyginti lengvai sekti daugumą paskaitų, diskusijų ir debatų.*
- Skelbimų ir nurodymų klausymas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba suprasti konkrečią informaciją klausydamasis prastai girdimų, garsiakalbių iškraipomų viešųjų skelbimų, pavyzdžiui, stotyje, stadione ir pan.; geba suprasti tokią sudėtingą techninę informaciją, kaip vartojimo nurodymai, žinomų produktų ar paslaugų aprašai.* Reikia pabrėžti, kad šie gebėjimai nesiskiria nuo C2 lygio.
- Radio ir garso įrašų klausymas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba suprasti platų spektrą garso įrašų ar radio bei televizijos laidų, taip pat ir ne bendrine kalba, ir atpažinti subtiliausius dalykus – ir tiesiogiai nepasakytas nuostatas, ir kalbėtojų santykius.*

Bendrieji **skaitymo** gebėjimai yra tokie, kad, pasiekęs C1 lygį, kalbos vartotojas *geba detalai suprasti ilgus sudėtingus tekstus, tiek susijusius su specialybe, tiek nesusijusius, jei sunkesnes vietas gali perskaityti ne kartą. Tokią strategiją – grįžti prie sunkesnių vietų – dažnai taiko ir gimtakalbiai.*

Išsamiau C1 skaitymo gebėjimus galima nusakyti aptariant skirtingas veiklos sritis.

- Susirašinėjimo skaitymas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba suprasti bet kokią korespondenciją, retkarčiais pasinaudodamas žodynu.*
- Skaitymas siekiant susipažinti. Šie gebėjimai iš esmės išugdomi B2 lygyje, tad atskira šio lygio aptartis nepateikiama. Tiek B2, tiek ir C1 lygio kalbos vartotojas *geba greitai peržvelgti ilgą ir sudėtingą tekstą ir nustatyti svarbias detales; geba greitai nustatyti žinių, straipsnių ar pranešimų įvairiomis temomis turinį ir svarbą, kad galėtų nuspręsti, ar verta skaityti nuodugniau.*

- Skaitymas dėl informacijos ir argumentų. C1 lygio kalbos vartotojas *geba detaliam supracsti daugybę ilgų sudėtingų tekstų, su kuriais gali tekti susidurti visuomenėje, profesinėje ar akademinėje veikloje, atpažindamas subtiliausias smulkmenas, taip pat nuostatas ir tiek numanomas, tiek pareikštas nuomones.*
- Nurodymų skaitymas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba detaliam supracsti ilgas, sudėtingas naujų mechanizmų ar veikimo būdo instrukcijas, tiek susijusias su specialybe, tiek nesusijusias, jei sunkesnes vietas gali skaityti pakartotinai.*

Televizijos ir filmų žiūrėjimas galėtų būti išskiriama kaip specifinė recepcinės veiklos rūšis, nes dažnai reikalauja ir klausymo, ir skaitymo gebėjimų, be to, dar remiamasi vaizdu. C1 lygio kalbos vartotojas, žiūrėdamas vaizdo įrašus, *geba sekti filmus, kuriuose vartojama daug žargono ir idiomų.*

Apskritai kalbant apie produkinius ir recepcinius gebėjimus turimas galvoje darbas su vienokiais ar kitokiais tekstais – pačių kuriamais ir žodžiu ar raštu pateikiamais, klausomais, skaitomais. BEKM pateikiamos dvi aiškinamosios skalės, kuriose aptariami darbo su tekstais gebėjimai.

- Konspektavimas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba per savo specialybės paskaitą konspektuoti taip detaliam, tiksliai ir nenuoldamas nuo originalo, kad užrašai gali būti naudingi ir kitiems.*
- Darbas su tekstais. C1 lygio kalbos vartotojas *geba apibendrinti ilgus, sudėtingus tekstus.*

Tarpusavio sąveika. Glaustai C1 lygio kalbos vartotojo sąveikos gebėjimai apibūdinami taip: *geba spontaniškai, laisvai, ilgai neieškodamas raiškos priemonių, išdėstyti savo nuomonę, nuostatą, pažiūras.*

C1 lygio kalbos vartotojo **sakytinės tarpusavio sąveikos** gebėjimai apibūdinami taip: *geba reikšti mintis laisvai ir spontaniškai, beveik be pastangų; turi sukaupęs platų žodyną, todėl užmirštą žodį geba lengvai pakeisti kitu; retkarčiais matyti, kaip ieško tinkamos raiškos priemonės ar taiko vengimo strategijas; tik abstrakti ir sunki tema gali sutrikdyti natūralią ir sklandžią kalbėjimo tėkmę.* BEKM skalėse apibūdinami skirtingi tarpusavio sąveikos aspektai.

- Gimtakalbio pašnekovo supratimas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba detaliam supracsti, kai kalbama abstrakčiomis ir sudėtingomis specifinio pobūdžio temomis, nesusijusiomis su jo specialybe, tačiau gali prirreikti pasitikslinti kai kurias detales, ypač jei tartis yra neįprasta.*

- Pokalbis. C1 lygio kalbos vartotojas *geba lanksčiai ir veiksmingai vartoti kalbą socialinėms reikmėms tenkinti, taip pat reikšti emocijas, kalbėti užuominomis ar juokauti.*
- Neoficialios diskusijos (su draugais). C1 lygio kalbos vartotojas *geba lengvai sekti sudėtingą grupės diskusiją ir pats joje dalyvauti net abstrakčiomis, sudėtingomis ar nežinomomis temomis.*
- Oficialios diskusijos ir susirinkimai. C1 lygio kalbos vartotojas *geba lengvai dalyvauti debatuose net abstrakčiomis, sudėtingomis ar nežinomomis temomis; geba įtikinamai pagrįsti savo požiūrį atsakydamas į klausimus bei pastabas ir reaguodamas į priešingus argumentus laisvai, spontaniškai ir tinkamai.*
- Tikslingas bendradarbiavimas (pavyzdžiui, mašinos remontas, dokumento svarstymas, renginio organizavimas). Pakankami gebėjimai įgyjami B2 lygyje, tad C1 lygio kalbos vartotojas apibūdinamas kaip B2: *geba patikimai suprasti detalius nurodymus; geba prisidėti prie darbo kloties pakviesdamas kitus prisijungti, išsakyti nuomonę ir pan.; geba aiškiai išdėstyti problemą ar klausimą aptardamas priežastis ar pasekmes ir pasverdamas skirtingų sprendimo būdų pranašumus bei trūkumus.*
- Prekių įsigijimas ir naudojimas paslaugomis. C1 lygio kalbos vartotojas apibūdinamas kaip B2: *pakankamai gerai moka kalbą, kad gebėtų spręsti ginčytinus klausimus, pavyzdžiui, dėl nepelnytos baudos už eismo taisyklių pažeidimą, dėl finansinės atsakomybės už nuostolius bute, dėl kaltės įvykus nelaimingam atsitikimui; įtikinamai vartodamas kalbą, geba pagrįsti kompensacijos prašymą, pareikalauti atlyginti ir aiškiai apibrėžti, kiek ketina nusileisti.*
- Keitimasis informacija. C1 lygio kalbos vartotojas apibūdinamas kaip B2: *geba suprasti ir keistis sudėtinga informacija bei patarti įvairiais klausimais, susijusiais su savo profesija; geba patikimai perteikti smulkią informaciją; geba aiškiai, detaliai nupasakoti, kaip atlikti kokią nors procedūrą; geba apibendrinti ir pateikti informaciją bei argumentus iš daugelio šaltinių.*
- Dalykinis pokalbis ir interviu. C1 lygio kalbos vartotojas *geba visavertiškai dalyvauti pokalbyje ir kaip klausėjas, ir kaip klausiamasis; geba išskleisti aptariamą temą ir toliau ją plėtoti laisvai, niekieno nepadedamas, nepamesdamas minties, jei yra pertraukiamas.*

C1 lygio kalbos vartotojo **rašytinės tarpusavio sąveikos** gebėjimai apibūdinami taip: *geba rašyti aiškiai ir tiksliai, lanksčiai ir veiksmingai derindamasis prie adresato*. BEKM skalėse aptariami skirtingi tarpusavio sąveikos aspektai.

- **Susirašinėjimas**. C1 lygio kalbos vartotojas *geba asmeniniuose laiškuose aiškiai ir tiksliai parašyti tai, ką nori, lanksčiai ir veiksmingai vartodamas kalbą, perteikdamas jausmus, užuominas, juokaudamas*.
- **Pastabos, pranešimai, blankai**. Tai dažniausiai yra įvairaus oficialumo blankų ir formų pildymas, rašteliai kolegoms, draugams ir pan. Šios veiklos tinkami gebėjimai išsiugdomi pasiekus B1 lygį (*geba užrašyti pranešimus, kuriuose prašoma informacijos, paaiškinti problemą; geba rašyti pastabas perteikdamas paprastą būtiniausių informaciją draugams, paslaugų teikėjams, mokytojams ir kitiems asmenims, su kuriais kasdien susiduria, suprantamai išdėstydamas tai, kas jam atrodo svarbu*).

Strategijos

Produkcinės veiklos strategijos yra išteklių sutelkimas, galėtume sakyti, susikaupimas (įvairių kompetencijų derinimas – išryškinant savo komunikavimo pranašumus ir užglaistant trūkumus) norint tinkamai pasinaudoti visomis įmanomomis priemonėmis užduočiai atlikti. Vidinės išgalės gali būti suaktyvinamos arba samoningai repetuojant, arba numatant skirtingų stilių, diskurso struktūrų ar formuluočių poveikį adresatui, arba žiūrint į žodynus, žinytus ir pan., pasinaudojant paspara pajutus spragą. Paspara šiuo atveju gali būti įvairios pagalbinės mokomosios, norminamosios ir pan. priemonės, konsultacijos ir pan. – bet kokia pagalba iš šalies.

Apibūdinant kalbos mokėjimo lygius skiriamos tokios strategijos: planavimas, kompensavimas, stebėjimas ir taisymas. **Planavimo** strategijos apskritai išmokstamos taikyti pasiekus B2, aukštesniuose lygiuose jos taip pat taikomos, t. y. gerai mokantys kalbą vartotojai kalbėdami ar rašydami *geba planuoti, kas turi būti pasakyta, ir priemonės, kaip tai pasakyti, atsižvelgdami į poveikį adresatui ar adresatams*.

Nesiskiria nuo B2 lygio ir **kompensavimo** gebėjimai. C1 lygio kalbos vartotojas *geba laisvai atpasakoti ir perfrazuoti, kad paslėptų žodyno ar gramatikos spragas*. Tačiau skirtingai nuo C2 lygio, C1 lygį pasiekęs kalbos vartotojas dar negeba *pakeisti žodį, kurio neprisimena, ekvivalentišku žodžiu taip sklandžiai, kad tai beveik nepastebima*.

Stebėdamas savo atliktį, C1 lygio kalbos vartotojas *geba, susidūręs su sunkumais, pradėti iš naujo ir reformuluoti savo pasakymą nenutraukdamas kalbos srauto*, kitaip tariant, kalbėdamas ar rašydamas taiko **stebėjimo ir taisymo** strategijas.

Receptinės veiklos strategijos yra **reikšminių nuorodų identifikavimas ir išvadų darymas**. Taigi C1 lygio kalbos vartotojas *moka iš konteksto ar remdamasis gramatika bei žodynu nustatyti pašnekovo požiūrį, nuotaiką bei intencijas ir numato, kas bus toliau*.

Sąveikos strategijos bendrųjų atskaitos lygių sistemoje apibūdinamos keliomis aiškinamosiomis skalėmis: **žodžio perėmimo (keitimosi kalbėtojo ir klausytojo vaidmenimis), bendradarbiavimo ir prašymo paaiškinti**. C1 lygio vartotojas iš esmės geba taikyti šias strategijas kaip gimtakalbis, o **prašymo paklausti** tokie gebėjimai būdingi ir B2 lygiui: kalbėtojas *geba užduoti logiškus klausimus, kad įsitikintų, jog suprato, ką kalbėtojas norėjo pasakyti, bei išsiaiškinti dviprasmiškus pasakymus*.

Perimti žodį ir keistis vaidmenimis C1 lygio kalbos vartotojas moka taip: *iš turimų diskurso funkcijų geba pasirinkti tinkamą frazę, kad tinkamai įsiterptų į pokalbį norėdamas ką pasakyti arba kad laimėtų laiko ir neprarastų žodžio, kol galvoja*. O jo bendradarbiavimo gebėjimai apibūdinami taip: *Geba meistriškai susieti savo pasisakymus su kitų pokalbio dalyvių pasisakymais*.

Kalbos vartotojo kompetencijos

Asmenys, atlikdami komunikacinę kalbinę veiklą (t. y. klausydami, kalbėdami, skaitydami, rašydami, sąveikaudami), naudojami įgytomis kompetencijomis, taip pat jas toliau lavina. Mokantis ir vartojant kalbą įtraukiamos ir kartu ugdomos **bendrosios kompetencijos** (deklaratyviosios žinios: pasaulio pažinimas, sociokultūrinės žinios, tarpkultūrinis sąmoningumas; gebėjimai ir praktinė patirtis; egzistencinė kompetencija; gebėjimai mokytis) ir **komunikacinės kalbinės kompetencijos** (lingvistinė, sociolingvistinė ir pragmatinė). C1 lygio kalbos vartotojo komunikacinės kalbinės kompetencijos trumpai apibūdinamos taip: *geba lanksčiai ir veiksmingai vartoti kalbą visuomeniniams, akademiniais ir profesiniais tikslais*. Toks apibūdinimas iš dalies rodo tam tikras ir bendrąsias šio lygio kalbos vartotojų kompetencijas.

BEKM pateikiamos komunikacinių kalbinių kompetencijų aiškinamosios skalės grupuojamos taip: lingvistinės kompetencijos, sociolingvistinės kompetencijos ir pragmatinės kompetencijos. **Lingvistinės kompetencijos** skalėse pateikiama lygiais suskirstyta kalbos vartotojo (mokinio) gebėjimų naudotis kalbiniais ištekliais raida. C1 lygio kalbos vartotojo bendroji kalbinė aprėptis aptariama taip: *iš didelės kalbinės aprėpties geba pasirinkti tinkamas kalbinės raiškos priemones, kad kalba netrukdytų pasakyti to, ką nori*. Išsamiau dalinės kompetencijos aptariamose penkiose aiškinamosiose skalėse.

- Žodyno aprėptis. C1 lygio kalbos vartotojo žodynas *platus, pasitaikančios spragos užpildomos perifrāzėmis; beveik nepastebima, kad mokinys ieškotų tinkamos raiškos ar pasitelktų vengimo strategijas; gerai vartojami frazeologizmai bei šnekamosios kalbos posakiai.*
- Žodyno vartojimas. C1 lygio kalbos vartotojo kalboje *pasitaiko rikty, bet didesnių leksikos klaidų nedaroma.*
- Gramatinis taisyklingumas. C1 lygio kalbos vartotojo kalbos formų mokėjimas apibūdinamas taip: *gramatika vartojama nuosekliai labai taisyklingai, klaidos retos ir sunkiai pastebimos.*
- Tartis ir intonacija. C1 lygio kalbos vartotojas *geba kaitaliooti intonaciją ir taisyklingai dėlioti loginius sakinių kirčius, kad geriau atskleistų reikšmės atspalvius.*
- Rašyba. C1 lygio kalbos vartotojo ortografiniai gebėjimai apibūdinami taip: *skyryba, teksto išdėstymas, skirstymas pastraipomis yra nuoseklūs ir padeda suprasti mintis; rašyba taisyklinga, nepaisant vieno kito rikto.*

Kalbos vartotojo **sociolingvistinė kompetencija** aptariama sociolingvistinio tinkamumo aspektu. C1 lygio kalbos vartotojas *geba atpažinti daug frazeologizmų ir šnekamosios kalbos posakių, jausdamas registro pokyčius, tačiau vis dėlto kartais jam reikia pasitikslinti kai kurias detales, ypač jei pašnekovo akcentas neįprastas; geba suprasti filmus, kuriuose gausu slengo ir šnekamosios kalbos posakių, frazeologizmų; geba lanksčiai ir veiksmingai vartoti kalbą socialiniais tikslais, taip pat suprasti ir reikšti emocijas, užuominas, juokus.*

Kalbos vartotojo **pragmatinės kompetencijos** apima **diskurso** kompetencijas ir **funkcines** kompetencijas. Diskurso kompetencija apima lankstumo, keitimosi kalbėtojo ir klausytojo vaidmenimis, temos plėtotės ir rišlumo (koherencijos ir kohezijos) aspektus.

- Lankstumas. Šiuo aspektu C1 lygio kalbos vartotojas kokybiškai nesiskiria nuo B2, t. y. jis *geba sakomus dalykus ir jų raišką derinti prie situacijos bei adresato ir pagal aplinkybes pasirinkti reikiamą oficialumo lygį.* Šiek tiek siauriau lankstumo kompetencija (kaip žemesnė skalės padala) apibūdinama taip: *geba prisitaikyti prie pokalbio krypties, stiliaus ir akcentų pokyčių, kurių paprastai būna kalbant; geba įvairiai formuluoti tai, ką nori pasakyti.*
- Keitimasis kalbėtojo ir klausytojo vaidmenimis. C1 lygio kalbos vartotojas *geba parinkti tinkamą posakį iš turimo diskurso priemonių repertuaro, kad tinkamai dėstytų savo pastebėjimus, perimtų pokalbį ir jį palaikytų, kol svarsto.* Šiuo aspektu C1 nesiskiria nuo C2.

- Temos plėtotė. C1 lygio kalbos vartotojas *geba kurti labai detalius aprašymus ar pasakojimus su potėmis, rutuliodamas tam tikras mintis ir padarydamas tinkamą išvadą.* Šiuo aspektu taip pat C1 nesiskiria nuo C2.
- Rišlumas (koherencija ir kohezija). C1 lygio kalbos vartotojas *geba produkuoti aiškia, sklandžią, geros struktūros kalbą, tinkamai vartodamas organizacinius modelius, jungiklius ir siejimo priemones.*

Funkcinę kalbos vartotojo sėkmę lemia du bendrieji kokybiniai veiksniai: laisvumas ir tikslumas. Kalbos vartojimo laisvumas – tai gebėjimas aiškiai reikšti mintis, plėtoti kalbą ir rasti išeitį ir iš itin keblios situacijos, o tikslumas – tai gebėjimas formuluoti mintis ir teiginius taip, kad būtų aišku, kas norima pasakyti.

- Kalbėjimo laisvumas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba kalbėti laisvai ir spontaniškai, beveik be jokių pastangų; tik sunki tema gali sutrikdyti natūralią, sklandžią kalbos tėkmę.*
- Tikslumas. C1 lygio kalbos vartotojas *geba tiksliai pateikti nuomones ir teiginius pagal tikrumo / netikrumo laipsnį, įsitikinimą / abejonę, galimumą ir t. t.*

Kalbant apie negimtakalbių kalbos mokėjimą reikia atsargiai vartoti **klaidos** terminą. Būtina skirti kompetencijos klaidas, atlikties klaidas ir riktus. **Kompetencijos klaidų** atsiranda dėl tarpukalbės, t. y. supaprastintos ar iškreiptos kurios nors kompetencijos apraiškos. Kitaip tariant, mokinio klaidos rodo, kad jo kuri nors dalinė kompetencija skiriasi nuo besimokomos kalbos normų, galbūt per siaura, jis ko nors nemoka. O **atlikties klaidų** pasitaiko dėl to, kad mokinys tinkamai nepanaudoja savo kompetencijos (taip gali atsitikti ir gimtakalbiui). Riktas yra atsitiktinė klaida, atsirandanti dėl psichologinės ar fizinės būsenos (skubėjimo, streso ir pan.), susijusi ne su kalbos mokėjimu, o su kitokiais nekalbiniais veiksniais. Todėl vertinant atliktį svarbu nustatyti klaidų pobūdį ir daryti tinkamas išvadas.